

l'Abellerol

El GCA es converteix en l'Institut Català d'Ornitologia

En la darrera assemblea del GCA del passat mes d'abril, es va aprovar la modificació dels estatuts i el canvi de nom de l'entitat, el qual des d'aquesta assemblea deixa de ser Grup Català d'Anellament (CGA) per passar a ser Institut Català d'Ornitologia (ICO).

Aquest canvi respon a la voluntat de l'associació d'adequar-se millor al seu àmbit d'actuació actual, el qual, en aquests moments, va més enllà de l'anellament científic. Si bé fins fa poc el Grup Català d'Anellament (GCA) havia centrat la seva activitat en el desenvolupament de programes de recerca basats en la captura i marcatge, ara molts dels projectes que es duen a terme no es basen únicament en l'anellament.

D'acord amb els nous estatuts, l'ICO té com a objectius principals promoure l'estudi de les poblacions d'ocells de Catalunya, coordinar l'anellament d'ocells, promoure estudis sobre la biologia i conservació dels ocells, organitzar cursos i conferències, editar material de referència i mantenir contactes i bescanvis d'informació amb altres centres de recerca ornitològica.

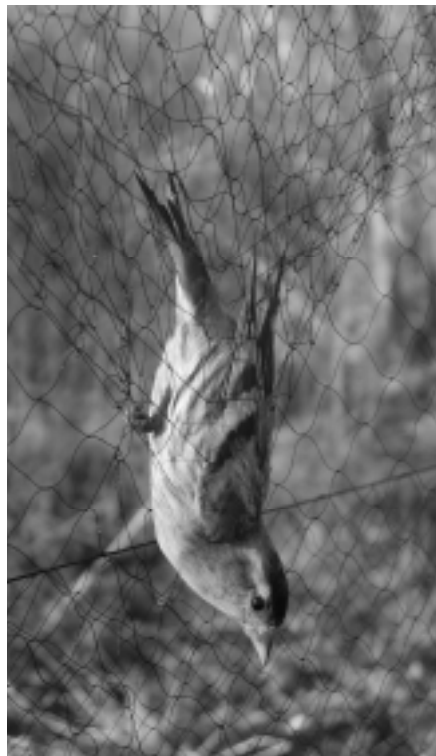
(Editorial i pàg. 3)

Nou rècord en el nombre d'anellaments

Durant l'any 2001 l'ICO va anellar 56.060 ocells, xifra que suposa un nou rècord i que sumada als anellaments efectuats des de l'any 1975 ja supera els 600.000 anellaments.

El nombre total d'anellaments efectuats per l'ICO durant l'any 2001 suma 56.060 ocells, xifra que supera amb claredat el darrer rècord obtingut l'any 2000 amb 54.032 exemplars. Entre les noves espècies anellades d'aquest any hi destaquen el Còlit del desert *Oenanthe deserti* i el Mosquiter Fosc *Phylloscopus fuscatus*

(pàg. 10)

Toni Llobet

Sumari

Editorial

L'Institut Català d'Ornitologia 2

Notícies 3

- El Grup Català d'Anellament renova els estatuts i passa a anomenar-se Institut Català d'Ornitologia
- Acord entre ORYX i l'ICO
- Noves adreces de correu electrònic i pàgina web.
- Atlas dels Ocells nidificants de Catalunya 1999-2002

Del GCA a l'ICO: una visió retrospectiva 4

Resultats de les campanyes d'anellament de la tardor del 2001 6

Balanç dels anellaments realitzats l'any 2001 8

El SOCC: primeres dades de participació en el projecte 9

Novetats avifaunístiques
• Crònica Ornitològica
Gener - Març 2002 10

Novetats bibliogràfiques
• Conservación de la biodiversidad y gestión forestal..... 12
• Frugivoria, dispersió i depredació de llavors en l'aladern (*Rhamnus alaternus*): paper dels ocells, rosegadors i formigues..... 13
• Fauna del Pallars Sobirà 14
• Bill Oddies's Gripping Yarns..... 14
• Articles..... 14

Agenda 16

l'Abellerol

Butllet de contacte del
Institut Catal d'Ornitologia
n m. 16
estiu 2002

Comit Editorial
Raí Aym
Gabriel Gargallo

Responsables de seccions
Ricard Gutierrez

Revisi d'estil
Raí Aym
Andreu Carretero

Col·laboradors
Enric Carrera
Joan Estrada
Sergi Herrando
Pere Pons
Joan Real

Disseny i maquetaci
Lluc Juli

Edita
Institut Catal d'Ornitologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 319 42 79
Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

L'Institut Catal d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat d'estudiar la biologia i la migració dels ocells que nien, passen o hivernen a Catalunya mitjançant tècniques de marcatge científic.

© 2002 Institut Catal d'Ornitologia
Dipòsit legal: 12371-01
Fotomecànica: Aura Digit
Impressió: Gràfiques Barceloneta

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butllet corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius de l'ICO.

EDITORIAL

L'Institut Català d'Ornitologia

La darrera assemblea del Grup Català d'Anellament, celebrada a Flix el passat 7 d'abril, serà molt significativa en la història de l'associació ja que va suposar el naixement de l'Institut Català d'Ornitologia i la desaparició de l'entrançable nom de Grup Català d'Anellament.

El canvi de nom del GCA era un fet inevitable que es venia coent des de ja feia un parell d'anys. Els nous projectes en els que s'ha compromès la nostra associació han assolit un abast molt més gran del que s'espera d'un grup d'anellament, ja que un atlas, un anuari o un projecte de seguiment a llarg termini solen estar empresos per associacions d'un àmbit molt més extens. Això no significa que al GCA no li correspongui fer-los sinó que, com que els fa, li correspon convertir-se en el tipus d'associació que els fa.

A l'assemblea no només es va canviar el nom. També es va aprovar una modificació dels estatus que permetés integrar com a membres de ple dret totes aquelles persones que fins ara han estat col·laborant amb nosaltres i que, oficialment, no tenien ni veu ni vot. Ara, l'Institut Català d'Ornitologia podrà comptar amb la seva col·laboració, no només com a voluntaris o col·laboradors, sino que els ofereix l'oportunitat de participar en el creixement i desenvolupament de la nostra associació. L'efecte aglutinador que ha tingut el GCA en els darrers anys ha aconseguit fer confluïr cap a un mateix punt una majoria important dels ornitòlegs catalans, així que, a més, ens trobem amb la situació que l'Institut Català d'Ornitologia neix com un conglomerat de la majoria dels ornitòlegs que treballen en l'àmbit nacional de Catalunya, una situació que fa uns anys s'hauria qualificat d'impossible.

Un altre efecte colateral del canvi de nom serà la major facilitat per arribar a institucions públiques o privades que no pertanyen al nostre entorn més especialitzat. Tothom que havia demanat alguna subvenció o havia parlat amb els mitjans de comunicació sobre el GCA, sap que quan esmentava per primer cop el nom "Grup Català d'Anellament" la resposta invariablement era: "grup d'anellaquè?". Amb el nom d'Institut Català d'Ornitologia tothom sabrà que estem parlant d'ocells (excepte, és clar, algun personatge poc instruït que encara no sàpiga què és l'ornitologia).

Hauríem de remarcar que l'únic que hem fet ha estat canviar el nom i els estatuts per semblar més allò que ja érem. El nou rumb que havíem emprès en els darrers anys continuarà el seu curs. Com a Institut Català d'Ornitologia ens sentirem més còmodes quan assolim els nostres objectius, però també caldrà que tinguem present que no existeix cap nom que substitueixi la feina de tota la gent que ha fet possible aquest bon moment que ara estem vivint.

NOT CIES

El Grup Català d'Anellament renova els estatuts i passa a anomenar-se Institut Català d'Ornitologia

Durant la darrera assemblea realitzada a Flix el passat abril es va decidir modificar els estatuts i canviar el nom de l'associació.

Durant els darrers anys el GCA ha estat realitzant nous projectes (e.g. Atlas dels Ocells nidificants, Anuari d'Ornitologia, SOCC...) els quals, per bé que s'emmarquen dins del camp de la recerca aplicada, no requereixen de l'ús de l'anellament. Altrament, aquesta activitat ha provocat que la nostra associació progressivament s'hagi convertit en el principal aglutinador dels ornitòlegs catalans. Això havia creat una situació en la que tot i haver ampliat el nostre àmbit de tre-

ball al desenvolupament d'aquest tipus de projectes que no utilitzen específicament l'anellament, els estatuts del Grup feien del tot impossible l'entrada com a socis de ple dret de la nostra associació a aquells ornitòlegs que, malgrat que col·laboraven amb el GCA i contribuïen a assolir els seus objectius, no eren anelladors. Per aquest motiu la

Junta Directiva va proposar la reforma dels estatuts. A més, va semblar oportú que una reforma d'estatuts també havia d'anar lligada a un canvi de nom de l'associació, de manera que, tant una cosa com l'altra s'ajustessin millor amb la realitat actual del GCA. Totes aquestes intencions es van concretar a la llarga assemblea realitzada a Flix el diumenge 7 d'abril amb la renovació dels estatuts i l'elecció d'un nou nom: Institut Català d'Ornitologia.

La Junta Directiva a l'assemblea de Flix.

Acord entre Oryx i l'ICO

L'Institut Català d'Ornitologia i la botiga ORYX han arribat a un acord de col·laboració pel qual, a partir d'aquest juliol ORYX s'encarregarà de la venda del material d'anellament que fins ara proporcionava l'ICO. Gràcies a aquest acord, a més de gaudir de descomptes especials i uns preus molt rebaixats, els socis de l'ICO tindran més facilitats alhora de fer les seves compres (oferta de productes més àmplia, un servei més professional...). Adjunt en aquest mateix número de l'Abellerol hi trobareu annex un llistat dels productes i els seus preus, on hi destaquen les ofertes d'alguns productes bàsics pels anelladors, com la xarxa de 12m, els regles i alicates, algunes pesoles i el cordill. Per gaudir d'aquests descomptes haureu d'acreditar que sou socis de l'ICO alhora de fer les vostres compres, ja sigui directament a la botiga (Balmes 71, Barcelona ciutat) com per correu. Recordeu que alguns productes, com les xarxes japoneses, només les poden comprar aquells que tenen el carnet d'anellador.

Atlas dels Ocells nidificants de Catalunya 1999-2002

Gràcies a l'equip de professionals que aquesta primavera i estiu mostregen els sectors amb menys dades, es pot dir que gairebé ja no queden forats a Catalunya i ja s'ha arribat a una cobertura igual a la de l'Atlas anterior. De tota manera, us continuem recordant la necessitat d'enviar totes les dades que aneu recollint aquesta primavera en forma de fitxes blaves, doncs són de gran interès per completar les espècies de cada quadrícula, millorar les evidències de cria o confirmar algunes tendències que no estan prou definides. Podeu enviar les vostres dades fins al 30 de juliol, data a partir de la qual es tancarà definitivament la recollida de dades i es començarà el procés final d'edició de les mateixes. Esperem poder penjar aviat a la web alguns resultats provisionals.

Adreça de contacte
atles@ornitologia.org

Noves adreces de correu electrònic i pàgina web

Amb motiu del canvi de nom de l'entitat s'han efectuat algunes modificacions en les adreces de correu electrònic de l'ICO. Així, doncs, s'ha substituït el domini **grupcatala** per **ornitologia**. De moment, però, les adreces antigues encara són funcionals i es mantindran durant uns mesos. Les noves adreces són:

Joan Estrada/Vittorio Pedrocchi (projecte Atlas): atles@ornitologia.org
Gabriel Gargallo: anella@ornitologia.org
Sergi Herrando: ornitologia@ornitologia.org
Oriol Balt : info@ornitologia.org
Oriol Clarabuch: girona@ornitologia.org
Ra i Aym (adreça gen rica del GCA): ico@ornitologia.org
P gina web: www.ornitologia.org

HIST RIA

Del GCA a l'ICO: una visió retrospectiva

En aquest reportatge Enric Carrera, un dels membres fundadors del GCA i president durant el període 1983-1989, fa un recorregut del que ha estat l'evolució de l'entitat des dels inicis fins al moment actual.

Els orígens del Grup Català d'Anellament es troben cap a l'any 1975 en un grup de joves ornitòlegs vinculats a la Secció d'Ornitologia del Museu de Zoologia de Barcelona, que dirigia Salvador Fillella. Aquests ornitòlegs tenien alguna cosa en comú: ja estaven prou rodats en l'ornitologia de camp (la que llavors es feia a Catalunya) i volien emocions més fortes. Això d'anellar era com un mite a l'abast d'uns pocs. En aquells anys a Catalunya gairebé no anellava ningú. Ja feia temps que en Salvador Maluquer no anellava els ocells colonials del delta de l'Ebre, i l'únic anellador "de xarxa" amb una certa activitat era en Lluís Colom. La forma com aquest grup inicial (Enric Carrera, Enric Foixench, Francesc Giró, Jordi Sargatal i l'Albert Soria) va aconseguir el carnet d'anellador de la SEO va ser força estrambòtic. Recordo que en Martí Boada tenia bona amistat amb en Joaquín Araújo (llavors director del Centro de Migración de aves de la SEO) i gràcies a aquesta relació va aconseguir un carnet per a cadascun de nosaltres sense haver agafat mai cap ocell! Aquesta era la forma d'obtenir els carnets d'anellador d'aquells temps, només amb la confiança mútua i la promesa que érem bons nois. Allò, que ara òbviament ens pots semblar inacceptable, només tenia sentit en aquell context i moment històric. Aquella generositat i confiança de Joaquín Araújo respecte a la paraula d'en Martí va permetre el desenvolupament de l'anellament científic d'ocells als darrers 30 anys del segle xx a Catalunya. Amb el carnet a la mà "el B", en Lluís Colom, que tenia algunes xarxes, ens va dur al camp i ens va ensenyar els principis bàsics de l'anellament. Per a nosaltres va ser una gran sort tenir en Lluís com a mestre. Ens va transmetre la seva gran experiència en la manipulació d'animals vius

Vicenç Bros i l'Enric Carrera durant una campanya al delta de l'Ebre la Setmana Santa de 1978.

al Zoo de Barcelona, la seva metodologia meticulosa i sobretot una cosa molt important en un anellador, l'ètica professional.

La creació del GCA

Els principis de l'anellament són molt engrescadors i ràpidament vàrem començar a recórrer els diferents racons de Catalunya per cercar indrets que donessin el màxim nombre i varietat de captures. Una de les primeres campanyes va ser l'anellament d'una colònia de cria d'Abellerols de l'empordanès riu Llobregat. En dos dies vàrem capturar més d'un centenar d'exemplars. L'entusiasme d'aquella vivència ens va dur a autobatejar-nos com a Grup ME-ROPS. Al cap d'uns anys i en paral·lel, es formà també al Museu el Grup d'anellament Delta (Albert i Isabel Martínez, Anna Motis, etc.) que actuava principalment en aquest indret. Ràpidament ens vam adonar que no tenia sentit l'e-

xistència de dos grups d'anellament a Catalunya, i ens vam fusionar amb la formació del GCA. Aquesta fusió, que es produeix en un moment sociopolític determinat del país, condicionà sens dubte el tarannà i objectius estratègics a mitjà termini del Grup, atès que neix amb una voluntat nacional inequívoca i amb la perspectiva d'actuar amb independència com a central anelladora de Catalunya. Llavors, llevat del Grupo Aragón, cap altre col·lectiu d'anelladors espanyols s'identificava d'una forma tan clara amb el seu territori. El Grup va créixer molt ràpidament i en això va tenir molt a veure la constitució d'una estació quasi bé fixa d'anellament a la finca de ca l'Andreu (Tiana), propietat de la família Giró. La proximitat amb Barcelona i la facilitat d'accés va permetre que una gran quantitat d'anelladors barcelonins es formessin a Tiana. En la història del GCA, però, hi ha un moment clau i arriscat. Tot aprofitant el nomenament d'Antonio Ceballos com a director de l'ara extint ICONA, aquest institut va tornar a assumir les competències en anellament

científic a nivell estatal. El GCA va fer allò que ningú no s'havia atrevit a fer fins llavors, separar-se del Centro de Migración de la SEO i constituir-se com a grup independent que passava comptes únicament i directa amb la central anelladora espanyola (l'ICONA). Aquells eren uns altres temps, la SEO era molt diferent a la d'ara i el país també -això es produeix en ple debat sobre l'estat de les autonomies-. Allò va provocar una autèntica convulsió en el món de l'anellament, i no precisament a favor nostre. Recordo haver anat amb en Joaquim Trias a reunions d'anelladors espanyols força tenses, on érem considerats uns autèntics traïdors. De fet era comprensible perquè, poc després de la nostra iniciativa independentista, ens varen seguir el GOB, ADENEX i altres.

Lanellament es consolida

La qualitat, seriositat i intensitat de la nostra feina, però, ens va permetre superar aquella tensió temporal, atès que els nostre reconeixement era generalitzat arreu. Per aquells temps ja érem els que més anellàvem de l'Estat, els que utilitzàvem els mètodes de captura més moderns (el primer parany Heligoland de l'Estat es va construir a Tiana), érem també els primers a utilitzar els codis EURING, els primers a estudiar la muda amb mètode, dels primers a utilitzar el Svensson (conegut entre nosaltres com el Passerine), els primers a editar un butlletí, etc.

La campanya d'anellament de la tardor de 1985 va

Xavier Tomàs i l'Enric Carrera capturen un gavi adult al niu a les illes Medes, l'abril de 1983.

Captura de gavians amb xarxa cana a les illes Medes l'octubre de 1982.

suposar una nova fita, ja que va iniciar una nova etapa en la història del Grup en la qual l'anellament de passeriformes amb xarxa ha esdevingut finalment la principal activitat de la nostra associació. Aquest fet, juntament amb una emergent fornada de joves biòlegs sorgida de les universitats catalanes que s'han dedicat a l'ornitologia, ha permès un notable increment en el nivell científic dels treballs vinculats a l'activitat anelladora. El país també ha canviat i malgrat les deficiències que tots coneixem, els Parcs Naturals de Catalunya han permès establir les campanyes d'anellament, la Generalitat ha assumit un compromís més elevat amb l'anellament i ha reconegut el GCA com a l'entitat que actua de facto com a cen-

tral anelladora catalana, amb tot el que això comporta.

Un element clau en el progrés de l'anellament a Catalunya ha estat la professionalització de la gestió administrativa del Grup gràcies als convenis signats amb la Generalitat. Ara que tenim diverses persones alliberades treballant professionalment en el Grup ens pot semblar irrellevant, però la feixuga feina d'en Raül Aymí i la silenciosa, discreta i desinteressada tasca de la Isabel Martínez durant molts anys han estat decisives.

El futur de l'ICO

Amb els nous estatuts i el canvi de denominació pel d'Institut Català d'Ornitologia es consolida una nova perspectiva en la història de la nostra associació, que ja fa uns anys s'havia produït subtilment, i és convertir-se en l'entitat de referència dels ornitòlegs catalans fent un pas més enllà de l'anellament, però bé que aquest ha de seguir sent l'activitat emblemàtica de la nostra associació.

La seriositat, rigorositat i, sobretot, aquella ètica que ens va ensenyar en Lluís als primers anelladors del Grup han de continuar sent els objectius bàsics d'aquesta nova etapa.

ENRIC CARRERA I GALLISS

Soci fundador del CGA. President del GCA 1983-1989

CAMPANYES DE TARDOR

Resultats de les campanyes d'anellament de la tardor 2001

Cada tardor es realitzen diverses campanyes d'anellament amb l'objectiu d'estudiar la migració postnupcial de passeriformes que té lloc a través de Catalunya. Aquí fem un breu resum dels resultats obtinguts durant la tardor de 2001.

Durant la tardor de 2001 van estar operatives un total de 5 estacions d'anellament (Figura 1, Taula 1). Totes les estacions, excepte la del Sot del Fuster, van funcionar de forma continuada durant tot o part del període migratori postnupcial. La durada de les campanyes va oscil·lar entre un mes i mig (Estanys de Can Jordà) i els quatre mesos (Canal Vell). Al Sot del Fuster, es va cobrir tot el pas de tardor però només operant dos dies a la setmana. Cal destacar que aquest ha estat l'onzè any consecutiu en què ha estat en funcionament l'estació del Canal Vell, l'única que cobreix adequadament gairebé tot el període migratori postnupcial. A l'estació de Sebes, també amb onze anys ininterromputs d'activitat, s'ha pogut cobrir, per primer cop, més de dos mesos del pas de tardor.

Excepte pel que fa als períodes d'activitat, totes les estacions d'anellament segueixen el protocol metodològic del programa SYLVIA (vegeu el Report nº 1 d'aquest projecte). A ca l'Andreu, l'única estació que no es coordina directament des de l'ICO, s'utilitza el reclam del Tallarol de casquet *Sylvia atricapilla* per tal de augmentar el nombre de captures d'aquesta espècie; cal doncs tenir en compte aquest fet alhora d'avaluar els resultats d'aquesta estació.

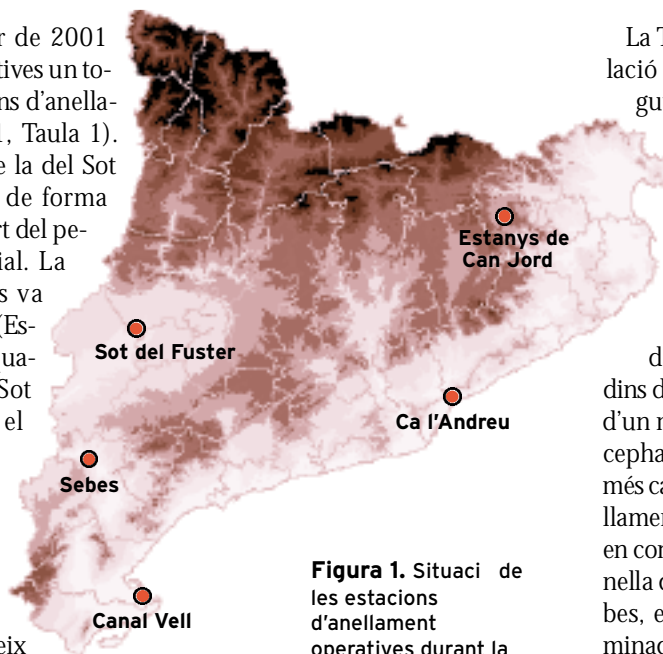

Figura 1. Situació de les estacions d'anellament operatives durant la tardor de 2001.

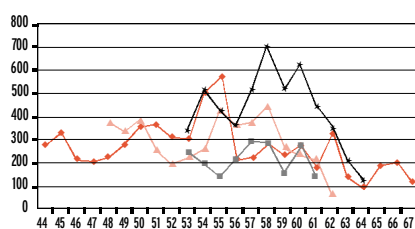

Figura 2. Evolució del nombre d'anellaments per pentada i estació. Nom s'inclouen les estacions que operen de forma cont nua. La pentada 44 s'inicia el 4 d'agost i la pentada 67 finalitza l'u de desembre.

La Taula 2 mostra els resultats en relació al nombre d'anellaments obtinguts a cada estació durant el 2001.

El Tallarol de casquet, gràcies sobretot a l'especial atenció que li presta l'estació de Ca l'Andreu, és, de llarg, l'espècie més anellada durant les campanyes de tardor (Taula 2). Cal fer notar, però, que a Sebes, estació situada pràcticament en la seva totalitat dins d'un canyissar, se n'han anellat més d'un miler. La Boscarla de canyar *Acrocephalus scirpaceus* és la segona espècie més capturada, amb més de tres mil anellaments. Un fet ben normal, si tenim en compte que les dues estacions on s'anella durant més temps, Canal Vell i Sebes, es troben en zones humides dominades pel canyissar.

Existeixen algunes diferències molt curioses entre la composició de les captures de Sebes i Canal Vell. Els anellaments d'algunes espècies, com el Tallarol de casquet, el Teixidor Remiz *pendulinus* i el Tallarol gros *Sylvia borin*, són molt més nombroses a Sebes, mentre que, per exemple, el Mastegatx *Ficedula hypoleuca* és molt més abundant al Canal Vell (Taula 2). Aquestes diferències no es deuen a diferències en els períodes coberts per ambdues campanyes, i cal, doncs, relacionar-les amb factors ambientals, com ara les característiques de la vegetació circumdant, i/o geogràfics.

Les Figures 2 i 3 mostren quina ha estat l'evolució global del nombre d'ane-

Estaci	Any d'inici	Període d'activitat	Dies d'operativitat	Esp cies capturades	2002	Total
Canal Vell	1992	4 agost-1 desembre	120	57	6.509	54.580
Sebes	1992	24 agost-2 novembre	70	66	4.455	30.771
Ca l'Andreu	1996	18 setembre-7 desembre	60	54	5.179	20.118
Estanys de Can Jord	1999	18 setembre-1 novembre	45	64	1.959	5.073
Sot del Fuster	2000	7 agost-28 novembre	34	46	813	1.990

Taula 1. Principals característiques de les estacions d'anellament actives durant la tardor de 2001.

El pins Fringilla coelebs, s una de les esp cies m s anellades als estanys de Can Jord . De forma caracter stica, en aquesta estaci la majoria de les captures d'aquest fring l-lid es deuen a mascles adults.

llaments al llarg de la tardor a les estacions que van operar de forma contínua durant 2001. Els màxims, pel que fa al nombre de captures per pentada, tenen lloc durant l'octubre, bàsicament a causa del gran nombre de captures de Tallarol de casquet realitzades a Tiana durant aquestes dates. Cal destacar, però, el gran influx d'ocells que es va fer notori a finals de setembre tan a Canal Vell com a Sebes (Figura 3).

La realització de campanyes d'anellament a diferents indrets de Catalunya ha permès conèixer millor els moviments d'algunes espècies dins del territori català. En aquest sentit, són especialment útils els controls que tenen lloc entre diferents estacions d'anellament, i sobretot, els que tenen lloc durant el mateix pas migratori. Enguany, han estat sis els controls d'aquest tipus (i.e. directes)

ESP CIE / ESTACI	Canal Vell	Can Jord	Sebes	Sot	Tiana	TOTAL
Sylvia atricapilla	63	377	1.073	88	3.372	4.973
Acrocephalus scirpaceus	1.493	7	1.377	100	67	3.044
Phylloscopus collybita	705	216	151	155	371	1.598
Cettia cetti	732		477	58	5	1.272
Passer domesticus	933	37	63		18	1.051
Erithacus rubecula	187	261	27	28	268	771
Hirundo rustica	382	4	122	3	15	526
Emberiza schoeniclus	390	58	21	41		510
Carduelis chloris	277	116	100	2	2	497
Phylloscopus trochilus	132	34	77	4	75	322
Sylvia borin	15	9	159	8	101	292
Fringilla coelebs	3	164	16	82	24	289
Turdus philomelos	75	52	28	11	103	269
Passer montanus	239	4	3	2	20	266
Luscinia svecica	208		41	3		252
Remiz pendulinus	15	1	214	17		247
Sylvia melanocephala	2	10	55	3	174	244
Ficedula hypoleuca	158	17	19	10	28	232
Alcedo atthis	119		82	19	2	222
Aegithalos caudatus		87	14	7	69	177
Altres espècies	381	505	336	172	465	1.859
Total	6.509	1.959	4.455	813	5.179	18.911

Taula 2. Nombre d'anellaments per estaci per les 20 espècies m s capturades durant la tardor de 2001.

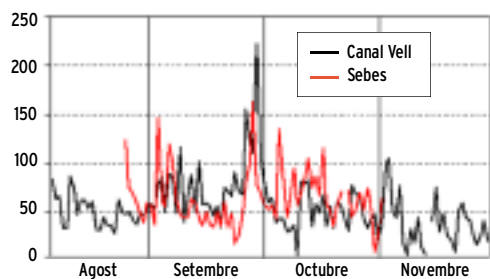

Figura 3. Evoluci del nombre d'anellaments diaris obtinguts a Canal Vell i Sebes.

El blauet Alcedo atthis s una de les espècies controlades durant la mateixa tardor obtinguts entre Sebes i Canal Vell l'any 2001.

Antonio Martínez

que s'han obtingut entre diferents estacions que operaven durant la tardor; tots d'ocells anellats a l'últim dels últims dies al cap de pocs dies al Canal Vell (veure la Taula 3). Com és usual, la majoria d'aquests controls responen a Rossinyols dels bords dels estanys (i.e. Cettia cetti). A més, però, enguany s'han fet controls força ràpids (8 controls) amb el blauet comú Phylloscopus collybita i un Blauet Alcedo atthis. A l'últim, cal senyalar el control d'una femella adulta de Boscarla de l'Estany de Tiana durant el mes de juliol i que es va capturar més tard al Canal Vell.

Agraïments

Les campanyes d'anellament de tardor es realitzen gràcies al suport i interès de les següent persones i institucions: Parc Natural del delta de l'Ebre (Canal Vell), Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa (Estanys de Can Jordà), Fundació Territori i Paisatge (Sot del Fuster), Ajuntament de Flix (Sebes) i Jordi Giró (Ca l'Andreu).

Esp cie	Anella	Anellat	Controlat	Dies
Cettia cetti	L433911	26/09/01	21/10/01	25
Cettia cetti	L573437	07/09/01	20/10/01	43
Cettia cetti	L573540	07/09/01	27/09/01	20
Cettia cetti	L574753	01/10/01	21/10/01	20
Phylloscopus collybita	AZ9759	28/10/01	08/11/01	11
Alcedo atthis	V20026	25/08/01	02/09/01	8

Taula 3. Controls directes (i.e. realitzats durant la mateixa tardor) obtinguts entre Sebes i Canal Vell durant les campanyes de tardor de 2001.

BALANÇ ANUAL D'ANELLMENTS

Resultats del balanç d'anellament de l'ICO de l'any 2001

Durant l'any 2001 l'ICO va anellar 56.060 ocells, xifra que suposa un nou rècord i, juntament amb els anellaments efectuats des de l'any 1975, suma més de 600.000 anellaments. Des de finals dels anys vuitanta, el nombre d'anellaments anual mostra una tendència positiva molt sostinguda. Esperem superar aviat la xifra de 60.000 anellaments per any.

El nombre total d'anellaments efectuats per l'ICO durant l'any 2001 suma 56.060 ocells, xifra que supera amb claredat el darrer rècord de l'any 2000 amb 54.032 exemplars (Fig. 1). A aquests anellaments cal afegir també un total de 1.279 ocells anellats a centres de recuperació o amb altres modalitats com alliberaments específics per projectes de reintroducció (hackingcross-fostering etc.). Evolució positiva dels darrers anys, pel que fa al nombre anual d'anellaments, ens fa pensar que aviat podríem superar la xifra de 60.000 anellaments anuals.

Entre les noves espècies anellades d'aquest any hi destaquen: el Còlit del desert *Oenanthe deserti* i el Mosquiter Fosc *Phylloscopus fuscatus*. Pel que fa a les espècies exòtiques i/o escapades de captivitat, aquest any han estat anellades per primer cop la Guatlla japonesa *Coturnix japonica* i el Maniquí indi *Lorchura malabarica* i el Teixidor de cap vermell *Quelea erythrogastra*.

A l'igual que l'any 2000, l'espècie més anellada ha estat el Tallarol de casquet *Sylvia atricapilla* amb 8.065 exemplars, seguida de la Boscarla de canyar

Acrocephalus scirpaceus amb 4.604 individus. El Pit-roig *Erithacus rubecula* amb 4.443 exs. ha relegat al quart lloc al Mosquiter comú *Phylloscopus collybita* amb 2.986 exs. Per sota, però també amb quantitats importants, hi trobem el Pardal comú *Passer domesticus* amb 2.504 exs. i l'Oreneta vulgar *Hirundo rustica* amb 2.192 exs. (Taula 1).

De l'any 2001 cal esmentar la tendència apuntada els anys anteriors ca-

i 5 adults. També han continuat els anellaments de polls de la Gavina capblanca *Larus genei* delta de l'Ebre per part de l'equip de la universitat de Barcelona, coordinat per Daniel Oro amb el marcatge de 117 exemplars. Si bé l'any 2000 fèiem esment dels anellaments de Tallarol emmascarat *Sylvia hortensis* amb 37 exs., el 2001 la xifra ha augmentat fins a 58 exs., la majoria anellats a les estacions del projecte SYLVIA a Girona.

Pel que fa a rareses, de banda de les noves espècies assenyalades anteriorment, cal mencionar una Boscarla dels arrossars *Acrocephalus agricola*, una Bosqueta pàl·lida *Hippolais pallida* i un Repicatalons petit *Emberiza pusilla*. Altrament, està encara en procés d'estudi un exemplar de Tórtora rogenca *Streptopelia orientalis* anellada a les illes Columbretes que de confirmar-se seria també el primer anellament de l'ICO. També fora de Catalunya, la feina realitzada per diversos companys a Andalusia i Extremadura va donar com a resultat el marcatge de 25 Pinsans trompeters *Bucanetes githagineus* i 14 Garses blaves *Cyanopica cyanus*.

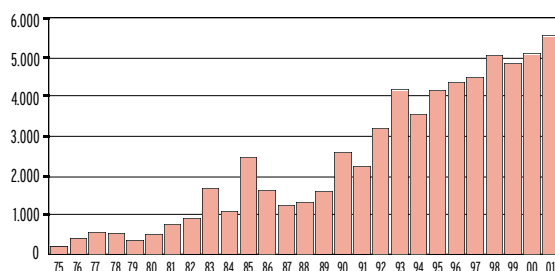

Figura 1. Evolució del nombre d'anellaments realitzats a Catalunya en el període 1975-2000.

acteritzada per un canvi en els anellaments a nivell qualitatiu. Així amb l'establiment del programa SYLVIA, els anellaments massius d'ocells han deixat pas a un anellament més metodològic i estandarditzat; cal senyalar que durant l'any 2001 han estat en funcionament 34 estacions SYLVIA. Pel que fa a projectes particulars el més destacable ha estat el seguiment del Picot Garser Petit *Dendrocopos minor* que ha realitzat el nostre company José L. Romero i col·laboradors que han marcat 12 polls

Taula 1. Espècies més anellades durant l'any 2001 i comparació amb els totals del 2000.

Esp. cie	2001	2000
<i>Sylvia atricapilla</i>	8.065	6.785
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	4.604	4.880
<i>Erithacus rubecula</i>	4.443	2.844
<i>Phylloscopus collybita</i>	2.986	3.181
<i>Passer domesticus</i>	2.504	1.920
<i>Hirundo rustica</i>	2.192	2.621
<i>Cettia cetti</i>	1.989	1.758
<i>Phylloscopus trochilus</i>	1.748	1.526
<i>Larus audouinii</i>	1.432	1.170
<i>Sylvia melanocephala</i>	1.387	1.349
Altres	24.710	25.998
TOTAL	56.060	54.032

SEGUIMENT D'OCELLS COMUNS A CATALUNYA (SOCC)

Primeres dades de participació

El SOCC (Seguiment d'Ocells Comuns a Catalunya) és un programa de seguiment dissenyat amb l'objectiu de conèixer les tendències temporals en l'abundància dels ocells comuns a Catalunya, factor essencial per poder determinar l'estat de conservació de les diferents espècies i dels seus hàbitats.

Aquesta primavera s'ha posat en marxa aquest programa de seguiment a llarg termini i els primers resultats de participació són d'allò més prometedors, molt per sobre de les nostres previsions més optimistes. Durant el període comprès entre mitjans de febrer i principis de juny, l'assignació d'itineraris SOCC ha anat augmentant de forma constant (Figura 1), i en data 2 de juny de 2002 s'havien assignat un total de 203 itineraris.

D'altra banda, la localització de tots aquests itineraris està suposant una molt bona cobertura dels diferents sectors de la geografia catalana, en especial a les comarques nordorientals, però de forma força acceptable a la resta del territori (Figura 2). Pel que fa a la representació dels principals ambients mitjançant la determinació de quadrícules prioritàries, cal dir que, de les quadrícules prioritàries en ambients mediterranis, de muntanya mitjana i en zones humides, el 71% han estat assignades, xifra que augmenta fins al 90% a les zones estèpiques i que es redueix fins al 43% a l'alta muntanya.

Així doncs, l'acollida del SOCC entre els ornitòlegs catalans ha estat real-

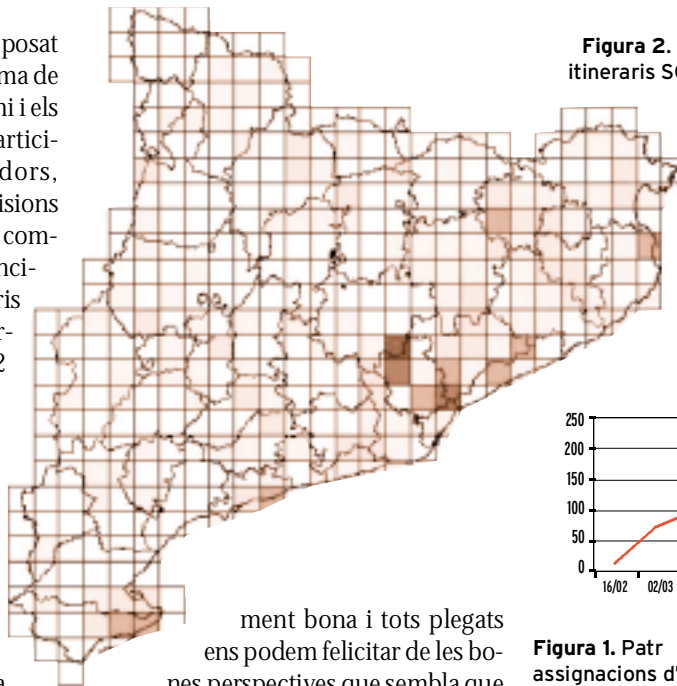

Figura 2. Quadrícules UTM 10x10 amb itineraris SOCC assignats a principis de juny de 2002. L'escala de color mostra el nombre d'itineraris assignats per quadrícula.

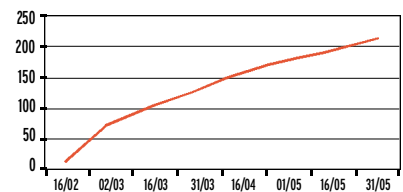
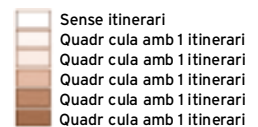

Figura 1. Patró temporal de les assignacions d'itineraris SOCC durant els primers mesos de funcionament del projecte.

ment bona i tots plegats ens podem felicitar de les bones perspectives que sembla que aquest programa de seguiment té per endavant. De tota manera, cal ser prudents, ja que totes aquestes xifres només fan referència a assignacions d'itineraris i encara és aviat per saber quina serà la participació efectiva.

Agraïments

Un agraïment molt especial a tots els participants del projecte, gràcies als quals el SOCC s'està començant a convertir en

una autèntica xarxa de seguiment constant de l'avifauna catalana. El programa SOCC està coordinat amb el suport del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya.

SERGI HERRANDO

Coordinador del programa SOCC
Telf. 934587893
ornitologia@ornitologia.org

Oryx

La botiga de l'amant de la natura

La millor llibreria de natura amb més de 6.000 títols nacionals i de l'estranger: Poyser, Academic Press, Helm, Pica Press, OUP, CUP, Lynx, Collins, MacMillan, Willmann Bell, BTO ... Òptica terrestre i complements de Swarovski, Kowa, Leica, Nikon, Opticron, Optolyth, Bushnell, ... i tot el necessari per al naturalista de camp: ornitologia, entomologia, botànica, astronomia, menjadores de jardí, caixes niu per a diferents espècies. NOVA SECCIÓ D'ANELLAMENT: pèssoles, balances Tanita, alicates Lambournes, regles, peus de rei, xarxes, etc.

c/ Balmes, 71 08007 Barcelona
Tel.: 93 418 55 11
Fax: 93 418 81 17
e-mail: oryx@weboryx.com
www.weboryx.com

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

Crònica ornitològica Gener - Març 2002

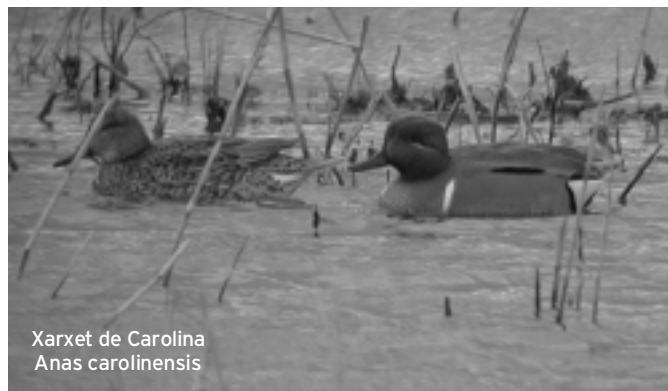
D'aquest darrer hivern, cal destacar especialment les observacions d'un mascle de Xarxet de Carolina *Anas carolinensis* d'un altre individu, aparentment un híbrid amb Xarxet comú, realitzades als Aiguamolls de l'Empordà a principis de març. Aquestes observacions suposen l'addició d'una nova espècie al catàleg d'ocells de Catalunya. Com sempre, podeu obtenir més informació d'aquestes rareses a la web Rare Birds in Spain (www.rarebirdsspain.net).

Gener

Durant el gener van tornar a aparèixer **Cabussons orelluts** *Podiceps auritus* en aquest cas, dos ocells, un a la gola de la Tordera el dia 20 i un altre el dia 23 a la costa dels Aiguamolls de l'Empordà. Enguany les concentracions pre-nupcials de **Baldriga balear** *Puffinus mauretanicus* han restat al país Valencià i només unes poques desenes s'han vist al llarg de la costa catalana. Per exemple, hi havia vuit *P. mauretanicus* per dotze Pyelkouan al cap de Creus el dia 20. Fora del delta de l'Ebre, on resulta un ocell ja del tot regular a l'hivern, es va veure un **Agró blanc** *Egretta alba* al Llobregat entre els dies 2 i 12 (maresma de les Filipines) i un altre al riu el mateix dia 12. Els únics **Capons reials** *Plegadis falcinellus* hivernants van ser els 60 censats al dormidor del Canal Vell, delta de l'Ebre, el dia 17. Aquest hivern, destacable per l'arribada d'ocques escasses, va seguir comptant durant tot el mes amb la presència

de l'**Oca de galta blanca** *Branta leucopsis* censada a finals del 2001 als Aiguamolls, de la presència per un únic dia d'un primer hivern d'**Oca de collar** *Branta bernicla* al Fangar, delta de l'Ebre, el dia 24, i d'una **Oca riallera grossa** *Anser albifrons* de primer hivern a la maresma de les Filipines, on va restar tot el mes. Als aiguamolls litorals, s'hi detectaren bons nombres d'ànecs, en especial de **xarxets** *Anas crecca* als Aiguamolls (rècord històric) i d'ànecs de superfície en general. En comparació, pocs **morells** *Aythya* sp. però. Als Pirineus, nova dada d'**Ànec mandarí** Aix

galericulata una femella va aparèixer (un altre hivern més!) a la zona dels estanys de Graugés, Avià, Berguedà, el dia 2. L'hivern va ser relativament propici pels **Ànecs negres** *Melanitta nigra* i **foscós** *M. fusca* hivernants i dels foscós, per exemple, se'n van veure cinc al Fangar el dia 2 i tres als Alfacs el dia 16, mentre que 10 van restar a les costes del Llobregat, almenys entre els dies 5 i 12. Es van censar tres **Èiders** *Somateria mollissima* un al port de Vilanova i la Geltrú el dia 11, un altre mascle de primer hivern als Alfacs, delta de l'Ebre, el dia 16 i un a la badia de Roses

Xarxet de Carolina
Anas carolinensis

Ferran López

el dia 23. La sorpresa del cens hivernal d'ocells aquàtics al delta del Llobregat la va causar un **Ànec de Jamaica** *Oxyura jamaicensis* un mascle de primer hivern que es va detectar el dia 12, però que possiblement era a la zona des del dia 5 i que va restar a la riera de Sant Climent fins finals de mes. Als Aiguamolls es va detectar, per segon hivern consecutiu, un **Àguila cridanera grossa** *Aquila clanga* un primer hivern, que es va observar el dia 8 a la reserva natural de les Llaunes, on només va restar aquell dia. També als Aiguamolls, es va localitzar un **Falcó llaner** *Falco biar-*

micus de la subespècie *erlangeri* el mateix dia 1 i que ja havia estat detectat el dia 2 de desembre passat.

Febrer

Al delta de l'Ebre es van veure dos **Cabussons orelluts** *Podiceps auritus* un als Alfacs i un altre al Goleró el dia 3, dels quals almenys un encara hi era el dia 10. A la mateixa àrea hi romanien un centenar d'**Agrons blancs**, mentre que un exemplar solitari va ser vist al Llobregat el dia 7 i dos ocells van ser vistos a Utxesa el dia 16. Mentrestant, l'**Oca de galta blanca** que havia arribat als Aiguamolls de l'Empordà el novembre de 2001 va ser vista per darrera vegada el dia 10. Per contra, l'**Oca riallera grossa** hivernant al Llobregat encara hi era a la zona el dia 22. Única citació de l'hivern de **Bec de serra gros** *Mergus merganser*, va ser la d'un mascle de primer hivern vist al port del Fangar, delta de l'Ebre el dia 5. Lendemà, també a l'Ebre, i en el decurs d'una

tempesta amb ràfegues de vent de fins a 160 km/h una **Piula grossa** *Anthus richardi*, es va refugiar just al davant de la finestra de l'estació biològica del Canal Vell, des d'on va veure prou bé. El dia 14 es va observar un altre exemplar a la zona del Niño Perdido, també al delta de l'Ebre en el que podríem considerar com a una temporada força bona per a aquesta espècie a Catalunya.

Març

Un cert moviment d'**Agrons blancs** va produir diverses observacions en àrees

allunyades de les localitats tradicionals: el dia 15 hi havia sis exemplars a l'aiguabarreig Segre-Cinca, Granja d'Escarp, Segrià, i al cap de Creus es va veure un grup de quatre ocells en migració, volant cap el nord damunt l'illa Encalladora sobre el mar a les 13:30 h del dia 30. Als Aiguamolls es van observar dos **Capons reials** a principis de mes que restaven encara a l'àrea el dia 28. Potser la citació més interessant del trimestre va ser l'addició al catàleg dels ocells de Catalunya del **Xarxet de Carolina** *Anas carolinensis* un mascle pur i un altre presumptament híbrid amb **Xarxet comú** van ser localitzats al Cortalet, P.N. Aiguamolls de l'Empordà, el dies 6 i 7. El dia 25 van ser vistos junts per darrera vegada i el mascle pur es va veure per darrer cop el dia 29. Al delta de l'Ebre,

un altre ànec americà va aparèixer únicament el dia 18: un **Xarxet alablau** *Anas discors* mascle va ser vist al Canal Vell. La migració de rapinyaires va produir una observació de mascle d'**Arpella pàl·lida russa** *Circus macrourus* a la vall Trencada - can Palou, Roses, PN Cap de Creus, Girona, el dia 27. L'Empordà va marcar la diferència el març quan el dia 25, amb el xarxet de Carolina encara present, va aparèixer al mateix estany del Cortalet dels Aiguamolls una **Fredeluga Gregària** *Vanellus gregarius* de primer estiu, que es va poder fotografiar i observar a plaer durant el seu únic dia d'estada a la zona. Dues observacions de **Piula grossa** el març: una altra al Canal Vell, delta de l'Ebre, el dia

Ricard Gutiérrez

5 i una a la Magarola, delta del Llobregat el dia 8. A muntanya, un bàndol hivernal de 110 **Pardals d'ala blanca** *Montifringilla nivalis*, va ser al port de la Bonaigua, Lleida, el dia 5 va ser una sorpresa inesperada per la quantitat d'ocells involucrats.

RICARD GUTIÉRREZ
rgutierrez@correu.gencat.es
gutarb@hotmail.com

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

Camprodon, J. & Plana, E. (eds.) 2001

Conservación de la biodiversidad y gestión forestal. Su aplicación en la fauna vertebrada.

Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona i Centre Tecnològic Forestal de Catalunya. 469 p.

Aquesta obra, editada per la Universitat de Barcelona i el Centre Tecnològic Forestal de Catalunya, és un recull de les aportacions del seminari realitzat a Solsona el 1999 amb el títol de 'Gestión y Conservación de la Biodiversidad en Ecosistemas Forestales'. Aporta dades especialment importants per a gestors d'espais naturals, enginyers, biòlegs, i altres persones interessades en el coneixement del medi.

El llibre conté tres grans apartats; en el primer, sobre conservació de la biodiversitat i política forestal, diversos autors expliquen de forma general els principals programes de conservació de la biodiversitat a Europa i les polítiques de gestió forestal, així com, en algun cas, la visió particular dels enginyers forestals sobre el paper que ha de jugar el bosc i el futur de la silvicultura en relació a la conservació de la biodiversitat. En aquest aspecte, si bé les visions dels enginyers són força clares i pragmàtiques - encara que no necessària-

ment del tot compartides per un conservacionista-, si més no, estan enfocades sota el seu punt de vista, i en aquest sentit es troba a faltar l'opinió dels biòlegs o estudiosos de la biodiversitat en el que fa referència a estratègies o polítiques aplicades a la gestió, fet, però, que malauradament ja és habitual dins del món professional dels biòlegs.

El segon apartat, dedicat a la fauna vertebrada i a la gestió forestal, és particularment interessant, atès que hi ha diversos especialistes de vàlua que expliquen tant aspectes bàsics dels pro-

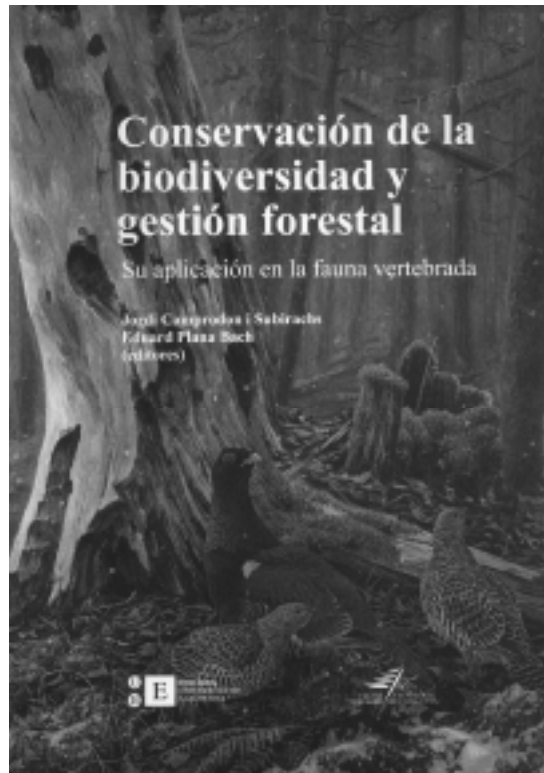
NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

blesmes de conservació de la fauna forestal com aspectes concrets que actualment incideixen directament en la gestió dels boscos, les polítiques forestals i la fauna, especialment en els ecosistemes mediterranis, com poden ser des de la mateixa explotació, els incendis, la gestió cinegètica i els usos recreatius. En aquest sentit són de gran interès tres articles:

L'aportació del Dr. José Luis Tellería, que centra els grans problemes de la fauna forestal, en especial a la península Ibèrica, defineix uns criteris generals que hauria de tenir en compte l'explotació forestal per garantir la conservació de les espècies. Encara que resultin obvis, és imprescindible que quedin reflectits perquè els responsables de la gestió- i ja comença a ser hora!- els tinguin en compte i els difonguin, com és el cas de la qualitat de l'hàbitat, la quantitat i la ubicació de les àrees.

Un cop revisats els conceptes i criteris generals de gestió forestal i conservació, és especialment important l'article d'en Jordi Camprodon, el qual per primera vegada - que nosaltres coneguem- analitza els diversos efectes que tenen els diferents tractaments silvícoles en les comunitats de vertebrats, especialment aus, en els ecosistemes mediterranis. Això resulta de gran utilitat quan posteriorment el mateix autor dóna, a més, les receptes concretes perquè cada tipus d'activitat silvopastoral pugui gestionar adequadament la biodiversitat. A partir d'aquí s'obre tota una via de recerca aplicada a la influència concreta que cada activitat silvícola pot tenir en la comunitat faunística: atenció, doncs, a futures recerques i a futurs investigadors, el nostre company Jordi Camprodon ha obert la porta, i rutes no en falten.

La tercera aportació d'especial importància és la d'en Pere Pons sobre la influència dels incendis en les comu-

El Gall fer, il·lustrat a la portada del llibre, és una de les espècies tractades en aquesta interessant obra destinada als gestors dels espais forestals.

nitats de vertebrats i la gestió, fet que malauradament ha estat enfocat tan parcialment fins no fa gaires anys a casa nostra. Tema que ha estat, i encara està, amarat de sensacions estètiques i reaccions emocionals de país, quan el que calen són recerques, dades objectives i ments obertes. L'autor, format en una de les millors escoles al respecte, la del Dr. Prodon, fa una anàlisi molt interessant, remarcant entre d'altres la idea de com espècies d'alt valor conservacionista i biogeogràfic es troben afavorides pels incendis. Finalment, entre moltes altres aportacions, el mateix autor posa èmfasi en el fet que algunes de les mesures que poden realitzar-se per evitar els incendis poden ser més impactants que el mateix foc.

El tercer apartat fa referència a la conservació d'espècies de fauna forestal, esmentant espècies o grups concrets. En aquest sentit s'esmenten casos per a l'herpetofauna, les galliformes de mun-

tanya, els micromamífers, rat-penats, ungulats i carnívors. Són especialment remarcables diversos articles realitzats per biòlegs i naturalistes que, treballant en espais naturals protegits, han tingut l'oportunitat i sobretot la valentia d'enfrontar-se al repte d'estudiar i gestionar, cosa ben difícil i rara avui dia.

A nivell general, tot i que l'obra fa referència als ecosistemes forestals sensu stricto probablement per raons purament pragmàtiques, en el cas de la gestió de la biodiversitat dels ecosistemes mediterranis humanitzats - que constitueixen gran part del país- aquesta visió resulta poc real. En aquest sentit, hom es fa diverses preguntes: com cal gestionar els espais en 'mosaic?', i les garrigues?, i les àrees arbustives i farigolares? Sens dubte, diversos aspectes com la mateixa estructura del paisatge mediterrani, el funcionament de la fauna i al-

tres relacionats amb la gestió -els incendis, la caça...- fan veure que cal ampliar horitzons i incloure aquestes comunitats i subecosistemes. Aquesta constatació no va en desmereixement del seminari ni de la publicació, ja de per si prou difícil de portar a terme, ans al contrari: no pretén més que esperonar els organitzadors i editors a incloure en un futur aquestes àrees i punts de vista.

L'obra és particularment valuosa, especialment per a gestors d'espais naturals, enginyers, biòlegs, i per què no, usuaris del medi amb ganes de coneixements. Constitueix una excel·lent oportunitat perquè els tècnics, gestors i responsables polítics dels nostres boscos coneixin i reconeixin els valors biològics dels ecosistemes forestals, i apliquin aquests coneixements, i perquè els estudiosos dels nostres boscos i animals toquin de peus a terra a l'hora de planificar i dirigir els seus estudis, i sobretot perquè pensin que les seves recerques han de servir en la gestió i la conservació.

JOAN REAL

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

J. M. Bas, 2002

Frugivoria, dispersió i depredació de llavors en l'aladern (*Rhamnus alaternus* L.): paper dels ocells, rosegadors i formigues.

Tesi doctoral, Universitat de Girona

La tesi del Josep M. Bas suposa el primer treball on s'estudia la participació de dos agents en la dispersió de llavors. Concretament s'analitza la dispersió seqüencial de llavors d'aladern per part d'ocells en una primera fase, i de formigues en una fase posterior. A més, es realitza una interessant recerca sobre la depredació i la germinació de les llavors implicades el procés dispersiu.

El coneixement de les interrelacions entre els diferents components dels ecosistemes és un dels pilars de l'ecologia. Malauradament, però, el seu estudi sovint es veu dificultat per la compartimentació dels investigadors dins de cadascuna de les diferents disciplines de la biologia. Un dels mèrits d'aquesta tesi és estudiar l'activitat dels ocells, micromamífers, insectes i plantes des d'una perspectiva ecològica i sense cap mena d'encasellament taxonòmic.

Des del punt de vista de la presentació, aquesta tesi està escrita en un format que podríem anomenar clàssic. Després d'una introducció general, uns objectius i una metodologia, l'autor desglossa en diferents capítols tot el procés de producció, frugivoria, dispersió i efectes sobre el banc de llavors. En aquest sentit, la tesi s'allunya de la tendència, cada cop més generalitzada, de construir les tesis com a compendis d'articles publicats o pendent de publicació. Però, en qualsevol cas, estem davant d'una presentació impecable, amb un ordre i claredat en l'exposició dels diferents apartats que de vegades es troba a faltar en les tesis per articles.

La maduració dels fruits de l'aladern *Rhamnus alaternus* coincideix amb el període reproductor de molts ocells, moment en el qual aquests esdevenen els únics fruits disponibles, ja que la majoria d'arbustos mediterranis maduren els seus fruits a finals d'estiu o a la tardor. A les àrees estudiades, les muntanyes del Montgrí i de les Gavarres, les espècies que tenen un major pes quant al consum dels petits fruits d'aquest arbust són: *Sylvia melanocephala*, *Sylvia undata* al Montgrí, i *Sylvia melanocephala*, *Erithacus rubecula* i *Turdus merula* a les Gavarres. En el cas del tallarol capnegre fins i tot s'ha pogut comprovar que la frugivoria no només es dona en adults i juvenils, sinó també en l'alimentació dels polls al mateix niu.

Les deposicions d'aquests ocells queden en bona part acumulades sota mateix de la planta mare i, donada la fidelitat territorial de la majoria de passeriformes durant l'època reproductora, mai arriben gaire lluny del peu productor. Les distàncies màximes de dispersió estimades pels mascles al Montgrí sobrepassen lleugerament els 100 m, i de mitjana es situen al voltant dels 30 m.

Un cop defecades, les llavors queden alliberades de la polpa, estructura que inhibeix considerablement l'emergència de les plàntules, per la qual cosa, el pas pel tub digestiu dels ocells esdevé un factor positiu per les llavors d'aladern. Però, a més, aquest procés afavoreix la deshidratació i posterior

alliberant de l'endocarp, cosa que permet que una altra estructura de la llavor, l'eleosoma, quedi al descobert. L'eleosoma de les llavors de *Rhamnus alaternus* conté substàncies nutritives que atreuen a diverses espècies de formigues i aquestes realitzen una segona dispersió de les llavors cap als corresponents nius. En aquest cas, les distàncies de dispersió són encara menors, d'entre 35 i 75 cm de mitjana, depenent de la localitat i l'any. Els experiments mostren que, un cop consumit l'eleosoma, les llavors de *Rhamnus alaternus* també emergeixen millor que les que el mantenen.

Una part de les llavors, tant si provenen de fruits prèviament dispersats com si no, acaben sent eliminades per depredació. Dins d'aquest fenomen cal destacar el paper de la depredació nocturna per part del ratolí de bosc *Apodemus sylvaticus* i la realitzada, tant de dia com de nit, per part de diverses espècies de formigues, que eliminen una part considerable del banc de llavors. En canvi, la depredació de llavors d'aladern per part d'ocells granívors i altres insectes no sembla que sigui quantitativament significativa.

Per últim, comentar que l'aparició de la formiga invasora no dispersora *Linepithema humile* en una de les localitats d'estudi sembla estar al darrere de la pèrdua de diversitat de formigues i, de retruc, de la molt baixa taxa de dispersió de llavors.

SERGI HERRANDO

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Canut, J. i Borrero, J.M. 2000.

Fauna del Pallars Sobirà.

Consell Comarcal del Pallars Sobirà i Ed. Pòrtic. Sort-Barcelona.

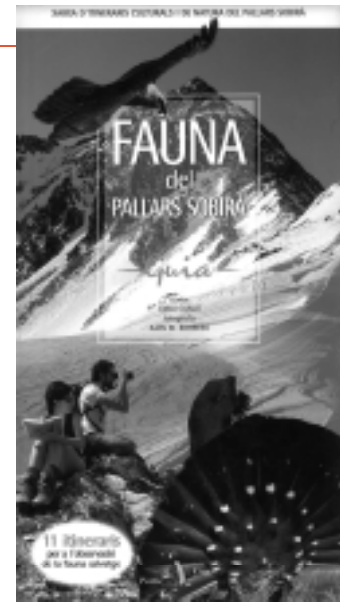
En aquesta guia, Jordi Canut, de ben segur el millor coneixedor de la fauna pallesega, ens descriu la fauna del Pallars Sobirà a través d'11 itineraris repartits arreu de la comarca. És sens dubte una de les millors formes d'introduir-nos a una de les comarques de muntanya per excel·lència.

En efecte, els 11 itineraris ens permeten conèixer els diferents ambients del Pallars, tant d'indrets coneguts com el Parc Nacional de Sant Maurici, a sectors molt més desconeguts però de gran valor natural com és el Bago de Llesú, des d'ambients agrícoles com el pla de Cors fins a zones d'alta muntanya com el port d'Aulà o la Pica d'Estats. Al marge de les magnífiques excursions que ens pro-

posa l'autor, si tenim interès en observar alguna espècie de muntanya i no sabem on observar-la, de ben segur en aquesta guia també hi trobarem pistes suficients.

A més, a diferència d'altres guies, aquest és un llibre molt ben il·lustrat amb nombroses fotografies i dibuixos de la fauna, però també amb moltes fotografies de paisatges de Juan Manuel Borrero d'una excel·lent qualitat i que ens permeten endinsar-nos en els ambients descrits ja des de casa. Aquest és un aspecte que és d'agrair i que ens posa encara una mica més el cuquet per decidir-nos a fer alguna de les excursions proposades.

Posats a buscar algun defecte, hem trobat a faltar un índex faunístic que ens referís a l'itinerari on es pot detectar l'espècie o una taula a cada itinerari amb

les espècies més comunes. A més, caldria destacar alguns peus de foto potser no massa encertats, entre els que caldria esmentar un rastre de gos, etiquetat com de llúdriga.

Al marge d'aquest parell de detalls, cal dir que ens trobem davant d'una guia imprescindible per a tot naturalista que vulgui anar a conèixer la fauna pallesega i una bona excusa per escapar-nos als Pirineus alguns dies de vacances.

JOAN ESTRADA

Oddie, B. 2000.

Bill Oddie's Gripping Yarns.

Christopher Helm

Si voleu descobrir coses interessants del món de l'ornitologia britànica i divertir-vos al mateix temps, aquest és el vostre llibre. Bill Oddie's Gripping Yarns (Les apassionants històries de Bill Oddie) és tot un recull d'articles de l'autor a la revista Birdwatch en el que es tracten temes tan diversos com curses ornitològiques, observació de rareses, ornitologia local, jornades patètiques sense ocells, viatges a l'estranger (incloent-hi Catalunya) o recorreguts per les reserves de la RSPB. L'extraordinari sentit de l'humor d'aquest ornitòleg de més de 60 primaveres, fan d'aquest llibre una excel·lent lectura ornitològica relaxant.

Per a nosaltres, és realment interessant descobrir les interioritats del món ornitològic britànic, en el que la massificació d'aquesta afeció li fa assolir dimensions espectaculars.

Bill Oddie descriu magistralment la bogeria dels twitchers que truquen constantment als serveis d'informació de rareses ornitològiques i que ni tan sols es dignen a mirar un ocell si no és una primera cita per a les illes Britàniques. L'autor també explica amb una fina ironia britànica, la forma en què ell utilitza les birdlines per no anar als llocs on hi ha una raresa i no trobar aglomeracions. En un dels articles, explica cínicament la seva col·lecció de trucs

per enganyar vilment un comitè de rareses...

La seva experiència inaugurant un hide construït per un ajuntament d'una població industrial, és un bon exemple del seu sentit de l'humor. Després d'ironitzar sobre la seva ubicació completament inapropiada, Bill Oddie escriu: "Sens dubte el hide de l'ajuntament tindrà un bon ús. Indubtablement reduirà el vandalisme en les localitats properes distraient els gamberros locals que no descansaran fins que el cremin completament. I, fins que això passi, proporcionarà un lloc fosc i acollidor per a tota mena d'experimentació sexual. Pregunteu-li a qualsevol guarda d'una zona suburbana: els hides podrien no tenir finestres, estar fets de ciment reforçat i equipats amb màquines de condons."

ABEL JULIEN

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Donald, P.F., Green, R.E. & Heath, M.F. 2001.

Agricultural intensification and the collapse of Europe's farmland bird populations.

Proceedings of the Royal Society, London B 268: 25-29.

Un article més, en una revista científica de gran prestigi, que posa el dit a la llaga sobre els problemes de conservació que pateixen les espècies de medis oberts. Així com en les regions muntanyoses l'abandonament per part de l'home de conreus i prats porta inexorablement a la seva desaparició, en les grans planes europees el procés ha estat invers. Aquestes darreres dècades gairebé tots els països europeus han assistit a una intensificació generalitzada de l'agricultura (és a dir, una creixent utilització de maquinària, adobs i

pesticides en extensos monocultius) encaminada a un augment de la producció per hectàrea. Paral·lelament molts científics han anat demostrant que aquesta evolució comporta una pèrdua de diversitat i un declivi en la majoria de poblacions animals dels medis agrícoles. Aquest estudi té el gran interès d'enfocar el problema a una escala continental, amb dades de tots els països europeus. Els autors mostren com aquells països, fonamentalment els estats centreeuropeus de la UE, que han intensificat més la seva agricultura són també els que estan patint els més forts declivis en les poblacions i en les àrees de distribució dels ocells de medis rurals. El futur tampoc es presenta optimista ja que, segons els autors, la propera entrada a la UE de països de l'est desembocarà en una davallada de les seves importants poblacions d'ocells. **PERE PONS**

Prodon, R. 2000.

Landscape dynamics and bird diversity in the Mediterranean basin: conservation issues.

In: Trabaud L. (ed.). *Life and environment in the Mediterranean. Advances in Ecological Sciences* 3, WIT-Press, Southampton. pp. 261-299.

Es tracta d'un assaig sobre la gran importància que, a criteri de l'autor, han tingut i tenen els canvis d'usos del sòl en la dinàmica de l'avifauna terrestre a escala mediterrània. De l'article es desprèn que és necessari que entenguem aquest procés per tal d'enfocar correctament les polítiques de conservació en l'àmbit mediterrani. D'una banda, l'abandonament de les explotacions rurals i forestals en les regions muntanyoses porta a la recolonització de la vegetació llenyosa, la qual va acompanyada d'una regressió dels medis oberts com ara prats, pastures i brolles esclarissades. Aquests medis són diversos i, a més, contenen una major proporció d'espècies en declivi que no pas els boscos. D'altra banda, la pro-

gressió de brolles i boscos va en detriment de la heterogeneïtat del paisatge i, per tant, afavoreix la progressió de grans incendis forestals. En contra de la opinió més mediatitzada, l'autor raona i exposa que els incendis no són gairebé mai una amenaça per als ocells europeus. Ans al contrari, els incendis retornen momentàniament una certa heterogeneïtat paisatgística a escala regional i permeten la recolonització d'espècies de medis oberts que es troben en declivi a Europa. L'autor proposa també una gestió encaminada al manteniment de medis oberts en aquelles zones on estan desapareixent. Aquesta gestió pot incloure, entre d'altres, la utilització de les cremes controlades. Moltes de les idees d'aquest article no són noves, però sí desconegudes per la gran majoria de la població (biòlegs inclosos) i, encara més greu, massa sovint ignorades pels gestors dels nostres espais naturals. Es tracta doncs d'un treball de lectura obligatòria per a tot aquells interessats en conservació a les nostres latituds. **PERE PONS**

Pino, J., Rodó, F., Ribas, J. & Pons, X. 2000.

Landscape structure and bird species richness: implications for conservation in rural areas between natural parks.

Landscape and Urban Planning 49: 35-48.

Aquest estudi analitza el gran volum de dades recollides per Josep Ribas al llarg de més de 6 anys en una regió de 480 km², compresa entre els parcs naturals del Montseny i Sant Llorenç del Munt. Els autors van relacionar el nombre d'espècies d'ocells nidificants i hivernants en quadrícules de 1x1 km, així com el valor de conservació de l'avifauna en aquestes quadrícules, amb una sèrie de variables paisatgístiques i geogràfiques contingudes en un GIS (Sistema d'Informació Geogràfica). La riquesa d'espècies es relacionà fonamentalment amb la diversitat paisatgística i amb l'abundància de conreus i brolles. Sorprenentment (o potser no!), el valor de conservació de les quadrícules va ser major fora que dins dels espais protegits, els quals són de caràcter majoritàriament forestal. Aquest treball es pot considerar pioner en el nostre país, tant per l'escala geogràfica analitzada com pel fet de centrar-se en espais periurbans no protegits (les planes agrícoles del Vallès i Moianès i sectors adjacents). El principal missatge al meu entendre és que reconeix la importància biològica d'uns medis rurals totalment abandonats pel nostre estat PEIN. L'ornitòleg hi trobarà potser a faltar més detalls sobre la metodologia referida a l'avifauna i algun comentari sobre les comunitats d'ocells presents als principals paisatges. El tipus de revista on es va publicar condiona de ben segur la inclusió de més "detalls ornitològics". Tantmateix, llegint aquest article podem imaginar-nos algunes de les possibilitats d'utilització de les dades del proper nou Atlas d'Ocells Nidificants de Catalunya. **PERE PONS**

AGENDA

24 d'agost al 31 d'octubre
Campanya d'anellament de passeriformes de canyissar a Sebes, Flix (Ribera d'Ebre)
Responsable Raül Aymí
 Tf. 93 319 42 79

1 d'agost al 30 de novembre
Campanya d'anellament postnupcial a Canal Vell, delta de l'Ebre
Responsable Sergi Sales
 Tf. 616 99 40 30 / 977 26 70 82

18 de setembre a l'1 de novembre
Campanya d'anellament postnupcial als Estanys de Can Jord , Santa Pau
Responsable Oriol Clarabuch
 Tf. 656 32 72 23

15 juliol al 15 d'octubre
Anellament de passeriformes a la Nava (Palència)
 Per tercer any consecutiu, la Fundació Global Nature organitzarà durant l'estiu 2002 una campanya

d'anellament sobre la migració de passeriformes i en especial de la Boscarla d'Aigua Acrocephalus paludicola passeriforme considerat Globalment Amenaçat.

Responsable Fernando Jubete
 Corro Postigo, 1
 34337 Fuentes de Nava (Palencia)
 Tel. 979 84 23 98
 e-mail: lanava@teleline.es

1 de setembre al 7 de novembre
Anellament de passeriformes migratoris a Doñana
 Es requereixen voluntaris que vulguin participar com a ajudants. Es facilitarà allotjament gratuït.
Adreça de contacte José Luis Arroyo
 Tf. 959 44 22 51
 e-mail: joseluis@ebd.csic.es

16 agost al 15 d'octubre
Anellament al Parque Regional del Sureste (Madrid)
 El Grup Ornitològic SEO-Monticola

de Madrid organitza, per tercer any consecutiu, una campanya d'anellament diari per estudiar el pas migratori de passeriformes a l'estació d'anellament de Las Minas, a San Martín de la Vega. Se sol·licita la participació de voluntaris en períodes de temps concrets segons disponibilitat.

Adreça de contacte
 e-mail: seo-monticola@seo.org
 Tf. 666 63 78 00 (Rubén).

Mallerenga petita
 Parus ater

Antonia Martínez

FORMULARI DE SUBSCRIPCI PER AL 2002. Vull subscriure'm a l'ICO per al 2002 per la qual cosa rebré: Butl. GCA, l'Anuari d'Ornitologia, l'Abellerol i la Revista de Anillamiento. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota Familiar (36,06 €) Nom de la parella _____
 Individual (24,04 €) Menor de 18 anys (12,02 €) Data naixement: __/__/__

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliaci bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control N. mero de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertoquin com a soci subscriptor de l'Institut Catal d'Ornitologia.

Signatura: _____

_____ a _____ de _____ de 200_____

Institut Catal d'Ornitologia
 Museu de Zoologia
 Passeig Picasso, s/n
 08003 Barcelona
 Tel.: 93 319 42 79
 Correu electrònic: ico@ornitologia.org
 Pàgina web: www.ornitologia.org

